

Výchova a první kroky výcviku slovenského čuvače

Proč si pořídit slovenského čuvače a pro koho je slovenský čuvač správnou volbou

Řada lidí se ptá, pro koho je čuvač jako plemeno vhodný. Odpověď není jednoduchá. Mohl bych začít vyjmenovávat, co všechno čuvač ke spokojenému životu potřebuje, co by mu jeho majitel měl zajistit. A samozřejmě, že téměř všechno z toho by bylo důležité. Myslím si však, že jedna věc je zcela zásadní.

Čuvače by si měl pořídit člověk, který chce ve svém psu získat na dobu 10-12 let parťáka a kamaráda. Samozřejmě, že psiho parťáka a psiho kamaráda. Měl by si ho pořídit člověk, který je připraven (i se svou rodinou) vytvořit s čuvačem smečku a jistým způsobem s ním ve smečce žít. Opačně řečeno – čuvač je zcela nevhodný pro lidi, kteří si myslí, že psa zavřou na 23 hodin denně do kotce nebo na zahradu a půjdou se s ním na hodinu projít a vyvenčit ho. Pro lidi, kteří hledají ozdobu na svou zahradu nebo pro lidi, kteří si myslí, že ho někde zavřou a nechají řadu dní v kuse samotného. Není vhodný ani pro lidi, kteří psa často na dlouhou dobu odkládají do různých psích hotelů, ubytoven nebo polepšoven.

Každý čuvač má v sobě v menší nebo větší míře zakódovanou tendenci žít ve smečce. Po příchodu do nového prostředí se snaží navázat na novou smečku, poznat a naučit se dodržovat její pravidla, zaujmout pozici ve smečce a ve smečce žít. Aby se toto mohlo stát, je nutné, aby čuvač trávil od malička co nejvíce času se svým pánem a svou smečkou. Jen tak je mu umožněno poznat pravidla smečky a najít si své místo v její hierarchii. Jeho pán mu musí od momentu příchodu do nové rodiny jasně ukazovat, co dělá špatně (káráním) a co dobře (chválením). Jen tak se může vytvořit dobrý vztah mezi čuvačem a lidmi, se kterými má žít. Jen tak se čuvač naučí pravidlům smečky a soužití s ním bude v jeho dospělosti zcela idylické.

Čuvač si zvykne na to, že pán odchází ráno do zaměstnání, že musí strávit velkou část dne na zahradě nebo v kotci sám. Podvědomě ale očekává, že když se pán vrátí domů, tak nastává část dne, kterou tráví spolu s ním. A to buď aktivně (psovi se aktivně věnujeme, hrajeme si s ním, jdeme s ním na procházku, cvičíme ho) nebo pasivně (psovi se přímo nevěnujeme, ale nezabraňujeme mu, aby byl v naší přítomnosti – nevykazujeme ho z místnosti, kde jsme, nezavíráme ho v kotci nebo na zahradě, ale necháváme ho, aby byl v klidu v naší přítomnosti tam, kde zrovna jsme, aby pozoroval, co děláme, spal vedle křesla, na kterém sedíme a podobně). Tím umožníme čuvači „dělat s páníčkem a jeho rodinou smečku“ a vytvoříme mu tak prostředí, které podvědomě potřebuje a vyžaduje.

Takže čuvače by si měl pořídit člověk, který s ním bude chtít „dělat smečku“. Prostě bude chtít s ním žít, být s ním – a to kdekoli – doma, v lese, na horách, na vodě, ve městě. Vezme ho jako psiho parťáka a pustí ho do svého života. To je nejvýznamnější podmínkou pro dobrý vztah mezi psem a jeho pánem, jeho rodinou, pro jejich harmonické soužití.

Samozřejmě, že vedle výše uvedeného platí, že potenciální nový majitel by měl počítat s tím, že:

* původním posláním slovenského čuvače byla ochrana domácího zvířectva před dravou zvěří a hlídání obydlí před zloději. Hlídání je něco, co má v povaze zakódováno

- * čuvač je sebevědomý pes, který vyžaduje důslednou výchovu a minimálně základní výcvik, aby poznal pravidla smečky a zvykl si podřizovat se pánovi
- * je dobré mít zahradu, kde se může čuvač volně pohybovat, jeho celodenní umístění v kotci není zcela ideální
- * čuvač umí být klidný a nevtíravý. Nevynucuje si permanentní pozornost, dovede být příjemný společník jen tím, že v klidu pozoruje, co se okolo děje
- * je nutné nalézt společné aktivity, které baví pána i psa – vycházky, výlety, hry – kdy dochází k interakcím mezi pánem a čuvačem, k jejich neustálému vzájemnému poznávání a ovlivňování, kdy se čuvač pánovi podřizuje tím, že ho poslouchá a plní jeho příkazy
- * při správném vedení se čuvač naváže na svou smečku (svého pána), je jí oddaný, hlídá ji a v případě nebezpečí brání. Zvláště čuvači-psi bývají v ochraně své smečky/svého pána a při hlídání své zahrady/svého domu nekompromisní
- * případná změna pána a smečky je pro čuvače (ve srovnání třeba s německým ovčákem) velmi problematická záležitost. Čuvač je pes jednoho pána a na nové prostředí si poměrně špatně zvyká
- * čuvač je všestranný pes a lze s ním podnikat opravdu ledacos. Je to pastevecké plemeno a lze využít jeho vrozených vloh pro práci se zvířaty a cvičit ho v pasteveckých dovednostech (v tzv. tradičním stylu pasení). Vychovaný čuvač je ale i ideální a nadšený společník a průvodce - parták na turistiku v jakékoli podobě – od krátkých, nenáročných výletů až po několikadenní turistické akce typu hory (pěšky či běžky) či voda (sjíždění řek). Lze se s ním věnovat záchrannářské činnosti (na Slovensku byl čuvač členem Záchrannářských brigád Slovenské republiky), lze ho cvičit jako hlídače a rozvíjet jeho přirozené nadání pro hlídání
- * s čuvačem je možné věnovat se sportovní kynologii. Je však třeba počítat s tím, že docílit přesnosti a rychlosti tak, jak to vyžadují současné cvičební řady, je poměrně složité a vyžaduje to mnoho času a trpělivosti. Výcvikové metody vhodné pro německé či belgické ovčáky často selhávají a na cvičišti si s čuvači často neumí poradit. Ze své vlastní zkušenosti mohu říci, že čuvači bývají velmi dobří stopaři a cviky poslušnost jsou schopni při dostatku času zvládnout dobře. Problematický bývá nácvik obran, které tak, jak je definují cvičební řady sportovní kynologie, nevyhovují čuvačímu naturelu
- * v posledních letech stoupá počet majitelů slovenských čuvačů, kteří se věnují výstavám. Hlásí své čuvače na výstavy psů a propagují tak toto plemeno. Řada čuvačů získala ocenění z výstav a tituly šampionů krásy

Když si štěně přineseme domů – aneb čuvač patří především ke svému páníčkovi a jak čuvačí štěně vychovávat

V poslední době jsme se setkali s několika případy, kdy si majitelé odrostlých čuvačích štěňat (8-14 měsíců) nedovedli vysvětlit problematické chování svého psa. Nakonec se vždy ukázalo, že problém byl v nevhodném chování nových majitelů ke svému štěněti již od doby, kdy si štěně přivezli od chovatele. Většina nových majitelů čuvačů se na příchod štěňátka do rodiny vybaví dobře materiálně – pořídí si věci pro pejska, koupí mu boudu, vybudují kotec, koupí mu pelíšek, vyhlídnou si dobrého veterináře. To vše je v pořádku. Je však nutné též vědět, jak se ke štěněti od jeho příchodu chovat, jak ho vychovávat, aby z jejich čuvače vyrostl sebevědomý a ovladatelný jedinec, který bude dobře fungovat v „rodinné smečce“. Pod pojmem „dobré fungování v rodinné smečce“ rozumím, že jednak čuvač bude spokojeně žít v rodině a jednak rodina bude spokojená se svým psem.

Základní informace by měl novým majitelům poskytnout chovatel, od kterého si štěňátko přivezou. Z mé zkušenosti je zřejmé, že se tak ne vždy stane.

Příchod štěněte k novému majiteli je okamžik, kdy v jeho životě nastává obrovská změna. Odchází od mámy a sourozenců. Přichází do zcela nového prostředí a musí se včlenit do nové smečky (navázat se na ni). Právě v tomto momentě je vhodné začít s jeho výchovou - naučit ho pravidlům, která chceme, aby dodržovalo. Zcela nezbytnou podmínkou úspěšné výchovy je co možná největší fyzický kontakt nového majitele se štěnětem, co možná největší množství času, který nový majitel štěněti věnuje.

Pro čuvače je přirozené žít ve smečce, nechce být sám (dosud byl trvale se svou mámou a sourozenci, případně chovatelem a jeho rodinou). Štěňátko – po příchodu do nové rodiny - bude smečkou právě jeho nová rodina, která mu musí dát možnost poznat ji a stát se její součástí, navázat se na ni.

Původním posláním čuvače bylo – jednoduše řečeno – hlídat stádo a usedlost před šelmami a zloději. Bača, který chtěl, aby z čuvačeho štěněte vyrostl hlídač stáda, ho ve stáří 4-6 měsíců dal k ovcím do ohrady a omezil kontakty se štěnětem na nezbytné minimum - chodil ho do ohrady k ovcím krmit, nebral ho domů a nechával ho celou dobu se stádem. Štěně se v průběhu doby na stádo navázalo – stalo se součástí stáda. Svě stádo neopouštělo, kam šlo stádo, šel i čuvač. Poznalo a naučilo se respektovat zvyky a hierarchii mezi ovcemi ve stádě, naučilo se poslouchat vedoucí ovci, našlo si své místo ve stádě, které se stalo jeho smečkou. Když vyrostlo, bránilo svou smečku proti šelmám či zlodějům. Byla to jeho smečka, ve které měl své místo, znal její pravidla. Prostě do ní patřil, byl její součástí, vzal ji za svou. A svou smečku měl rád, byl jí věrný, chodil s ní a ochraňoval ji.

Většina čuvačů má stále tento instinkt navázání se na smečku alespoň trochu ve svém podvědomí. Toho by měl nový majitel čuvačeho štěněte využít a snažit se o to, aby se čuvač do své nové smečky, kterou mu bude jeho rodina, začlenil, poznal a naučil se respektovat její hierarchii a pravidla, našel si v ní své místo, vzal ji za svou, měl ji rád a v dospělosti ji hlídal a chránil.

Jako bača umožnil štěněti trávit maximum času s jeho novou smečkou (stádem ovcí) a navázat se na ni, musí i nový majitel čuvače umožnit štěněti trávit s rodinou co nejvíce času a navázat se na ni. Chodíme se štěnětem ven, hrajeme si s ním, nebo alespoň necháme štěně z bezprostřední blízkosti pasívně pozorovat dění ve smečce – třeba tak, že štěně leží na svém místě, odkud má přehled, a může rodinu pozorovat nebo spát. Štěně patří ke své smečce a ke svému páníčkovi. To je třeba mít stále na mysli.

Je zcela nevhodné oddělit štěně od smečky tím, že ho na celý den vykážeme do kotce nebo na zahradu (s tím, ať si tam kouká zvyknout a domů nenosí špínu na packách – ono úplně stačí, že v kotci nebo na zahradě štěně v noci spí a tráví dobu, kdy je rodina v práci či ve škole) a věnujeme se mu pouze půl hodiny denně na procházce. Zamezíme tak kontaktu se smečkou a znemožníme štěněti se do ní začlenit a navázat se na ni. Nemůže vzniknout správný vztah mezi čuvačím miminkem a jeho novou smečkou, štěně ji nevezme za svou a nepochopí, že jeho páníček je vůdcem smečky, a o problémy v budoucnu je postaráno.

Je jedno, zda se rozhodneme trávit se štěnětem čas venku na zahradě nebo v bytě. Pro to, aby si štěně ke svému pánovi vůbec mohlo utvořit nějaký vztah, je nutné, aby strávilo v jeho blízkosti maximum času. Není rozhodující kde a jak, rozhodující je maximum času.

Druhou nutností pro správné začlenění štěněte do smečky je jeho výchova a učení pravidlům a hierarchii jeho nové smečky. Princip výchovy a po té i učení štěněte je jednoduchý – štěně udělá něco správně, hezky ho pochválíme, dáme mu pamlsek. Udělá něco špatně – pokáráme ho, křikneme na něj „fuj“. Tím mu ukazujeme, co je dobře a co špatně. Seznamujeme ho tak s novými pravidly, která musí dodržovat. Když na štěně mluvíme, vnímá nejdříve tón našeho hlasu. Pokud štěně chválíme, tón hlasu by měl být příjemný a hezký. Pokud ho káráme, pak hlubším hlasem, úsečně a rozzlobeně. Štěněti to umožní rychle poznat, zda provedlo něco dobře či špatně. Jsme pro něho „dobře čitelní“ a dobře nám rozumí. Musíme být hodně příjemní při chválení a hodně rozzlobení při kárání, aby byl kontrast mezi pochvalou a pokáráním na první pohled viditelný.

Asi první, co by štěně mělo zvládnout, je venčení. Pokud se vyčurá v bytě, ošklivě ho okřikneme „fuj“ a přistrčíme mu čumák k loužičce, aby časem mohlo pochopit, čeho se to fuj vlastně týká. Ideální je, když ho přistihneme přímo při děláni loužičky. Okřikneme ho fuj, vezmeme ho ven, a když se vyčurá venku (kde chceme, aby se venčilo), radostně a moc přehnaně ho pochválíme. Po určité době – pokud jsme při kárání a chválení dobře čitelní – pochopí, co po něm chceme.

A jak tedy čuvači štěně vlastně cvičíme? První, co by mělo zvládnout, je přijít na zavolání. Na štěňátko voláme jménem a lákáme ho k sobě malým kouskem pamlsku, který dostane, když přijde. Voláme jen jednou, maximálně dvakrát, případně si dřepneme a roztáhneme ruce, abychom nepůsobili tak velkým dojmem. Tím, že na štěňátko voláme jménem, a když přiběhne, tak ho odměníme, jej nejen vychováváme, ale i cvičíme. Učíme jej přivolání. Je velmi důležité pokaždé, když přijde, jej odměnit. Nemusí to být vždy jen pamlsek, i velká pochvala, mazlení či hra je odměnou.

Pokud štěně na naše volání nereaguje, dojdeme si pro něj, připneme ho na vodítko a přivedeme si ho na místo, kam jsme chtěli, aby přišlo. Tam ho pochválíme, jako kdyby tam štěně samo přišlo.

Systematicky stejně postupujeme i při jiných cvikách – sedni, lehni atd.

Velmi důležitá je důslednost. Pokud nějaký povel štěněti dáme, musíme důsledně vyžadovat, aby ho štěně provedlo. Pokud vidíme, že nelze trvat na tom, aby štěně povel provedlo, povel raději vůbec nevydáváme. Pokud by si štěně zvyklo na to, že není vždy nutné na povel reagovat, bude si dělat, co chce, a nebude povely respektovat.

Snažíme se o to, aby celé cvičení bylo zakončeno něčím pro štěně příjemným – pamlsek, hra atd. Pro štěně tak bude výcvik atraktivnější, pokud si navykne, že to na konci je vždy něco příjemného, na co se bude těšit.

Tím, že štěně reaguje na naše příkazy a plní je, učí se uznávat vůdčí roli svého pána – vidí v něm vůdce smečky a učí se mu podřízovat (akceptuje svého pána jako výše postaveného v hierarchii smečky). Podřízení pánovi je velmi důležitý fakt, protože v dospělosti váží pes-čuvač přes 40 kg a pokud podvědomě není pánovi podřízen a neuznává ho jako vůdce, bývá s ním těžké pořízení. Přijatelným opakovaným výcvikem naučíme čuvače podřízovat se pánovi a plnit jeho příkazy. Ono totiž splnění příkazu mívá 2 stránky – jednak čuvač musí umět ho splnit a jednak ho musí být ochoten splnit. Pokud jsou obě stránky v souladu – čuvač umí a čuvač chce – pak vše funguje.

Když štěně roste a stává se z něj dospělý pes

V kapitole „Když si štěně přivezeme domů“ jsou popsány základní zásady, které by měl dodržovat nový majitel čuvačího štěněte, když si štěně přiveze domů, a je naznačen postup v případě venčení a přivolání štěněte, což je to první, co nový majitel potřebuje znát.

Za malé můžeme štěně čuvače považovat přibližně do věku 4 - 5 měsíců. Přibližně polovinu této doby štěně stráví s fenou a s chovatelem. Druhou polovinu již většinou tráví ve své nové rodině/smečce, na kterou se musí navázat a vzít ji za svou.

Týdny ale utíkají a štěně roste a sílí – a to ne pouze fyzicky. Je stále sebevědomější, rádo si zkouší udělat něco na vlastní pěst, někdy se snaží popolézt v pomyslné hierarchii smečky z posledního místa, které mu patří, někam výš a zaujmout lepší pozici ve smečce. Úkolem páníčka je zvládnout toto období tak, aby na jeho konci (velmi zhruba řečeno někdy okolo dvou let věku čuvače) byl páníček stále vůdcem smečky a čuvač spokojený člen smečky, který se páníčkovi podřizuje, uznává ho za vůdce smečky, má v něj důvěru a má ho rád.

Je nutné podniknout další kroky ve výchově štěněte, je nutné ho socializovat a naučit některé další cviky. A především je nutné neustále pracovat na tom, aby se rostoucí a sílící štěně neustále podřizovalo svému pánovi a uznávalo ho za vůdce smečky. Rozvíjíme to, co jsme štěně naučili v době, když jsme si ho přinesli od chovatele domů a snažíme se dodržovat dále popsání zásady A-L.

Neexistuje univerzální návod, jak štěně vychovávat. Někomu se osvědčí to, jinému zase něco jiného – na každého psa platí něco trochu jiného – jeden se dá přesvědčit pamlsky, druhého naopak žrádlo moc nebere. Často je třeba experimentovat a zjišťovat, jak na psa, aby udělal to, co si přeje. Obecně platí, že ve výchově čuvače postupujeme správně, když naše jednání má viditelné výsledky a vede k cíli, kterým má být sebevědomý dospělý čuvač, který respektuje svého páníčka, je zařazen do smečky, ví, kde je v ní jeho místo, zná pravidla smečky a dodržuje je. Když soužití lidí a čuvače je bezproblémové a vzájemně naplňující.

A. Pes patří ke svému pánovi

Stále se snažíme trávit s rostoucím štěnětem maximum možného času. Jen tak mu umožníme dále poznávat svou novou smečku, její hierarchii a pravidla. Jen tak má možnost se do smečky začlenit a sžít se s ní.

Čuvač není rád sám. Může být sám, nemá to ale rád. Je pro něj přirozené žít v kontaktu s ostatními členy smečky (ať to jsou ostatní psi, jiná zvířata, lidé). Je zcela nelogické uzavírat se před čuvačem tím, že ho permanentně nechávám samotného v kotci, když jsem stejně doma, že ho k sobě a k celé rodině trvale neberu třeba proto, aby mi snad nepoťapkal podlahu v kuchyni. Pokud někdo se svým čuvačem nechce trávit čas (nechce s ním žít a dělat smečku v době, kdy je doma), pak by si ho neměl pořizovat. Čuvač není pes, kterého můžete na 23 hodin strčit do kotce a pak ho vzít na hodinovou procházku. Není to ani pes, kterého můžete nechat trvale samotného na zahradě, ať ta je jakkoli velká. Prostě samota není pro čuvače.

Je-li čuvač trvale sám, nenaváže se na svou smečku (nebude se cítit členem smečky a tudíž nebude uznávat její pravidla a hierarchii), ale protože podvědomě potřebuje nějaký svůj vnitřní řád, vytvoří si vlastní pravidla, která ale mohou být pro lidi kolem neakceptovatelná a nebudou se jim líbit.

Být se svým čuvačem ale neznamená, že se mu musím intenzivně věnovat po celou dobu svého volného času. Intenzivně se mu věnuji (tj. jdu s ním na procházku, cvičím s ním a učím ho, drbu ho, krmím ho atd.) tak dlouho, jak dlouho mohu. Převážně však jde o jistou „pasivní“ formu soužití, kdy čuvače nechávám ve své bezprostřední blízkosti a v blízkosti rodiny (nevykazuji ho jinam, neodháním ho od sebe a neodděluji ho od sebe) a přitom si vyřizují své věci. On mě pouze pasivně pozoruje, chodí za mnou, hlídá mě, leží nebo spí v mé blízkosti, občas se přijde podrbat. Většina čuvačů má v sobě zakódován určitý klid (v dobách, kdy hlídali stáda dobytka, museli být klidní, aby dobytek neplašili a ten se třeba neporanil nebo nerozutekl), který se u nich s narůstajícím věkem stále více projevuje. I proto je čuvač vynikající společník a kamarád.

B. Jsi můj kamarád, ale musíš mě poslouchat a podřizovat se mi

I nadále pokračujeme s učením štěněte pravidlům, která bude muset dodržovat. Forma zůstává stejná. Pokud štěně něco udělá správně, pochválíme ho a odměníme ho (třeba nějakou dobrotou). Pokud provede něco špatně, pokáráme ho, potrestáme ho. Věnujeme zvýšenou pozornost tomu, aby štěně chápalo, že se nám něco líbilo a chválíme ho, nebo že se nám něco nelíbilo a káráme ho. Využíváme k tomu různých hladin hlasu – chválíme příjemným vyšším hlasem, káráme ostře, hrubým hlasem, nahlas, křikem.

Pokud štěně provádí něco, co se nám nelíbí (například na nás skáče), musíme nejdříve docílit toho, že štěně činnost přeruší – přestane skákat. Okřikneme ho. Pokud slovní pokárání nestačí, je nutné mu fyzicky zabránit v dalším skákání – například tím, že se sklóníme ke štěněti, pevně ho chytíme a přitiskneme k sobě tak, že musí se skákáním přestat, a znova ho hrubým hlasem pokáráme. Přidržíme ho v náručí tak dlouho, dokud se neuvolní a nepřestane se snažit ucuknout a utéci. Musí se nám podřídít. Pustíme ho, až se zklidní. Po zklidnění ho můžeme pochválit.

Při výchově jsme nekompromisní. Dodržování pravidel striktně vyžadujeme. Pokud něco štěněti jednou zakážeme, je to zakázáno napořád a dodržování zákazu vždy vyžadujeme. Pokud se nám něco líbí, líbí se nám to stále a vždy za to štěně pochválíme.

Je vhodné, aby čuvač a páníček měli nějakou výraznou společnou aktivitu. Je v podstatě jedno, co to je. Může to být klasický kynologický výcvik, ale může to být též agility nebo dogdancing, nebo cokoli jiného, co je baví. Je několik málo čuvačů, kteří se se svými pány věnují aktivitám psa záchranáře (na Slovensku byl čuvač členem Záchranných brigád SR). Nejde totiž vůbec o to, co konkrétního spolu páníček a čuvač podnikají, ale o to, že jsou spolu a že se pes pánovi při té činnosti podřizuje. Poslouchá jeho příkazy a učí se ho respektovat.

C. Pes lidskému způsobu uvažování nerozumí, musí se na něj po psím

Často se stává, že lidé se snaží jednat se psem po „člověčím“. Snaží se mu různé věci vysvětlovat a věří, že je štěně pochopí. V drtivé většině případů to nefunguje. Pes lidské řeči nerozumí a lidský způsob myšlení nechápe.

Kdysi mi jedna paní přivedla ukázat svého 8 měsíčního čuvače (na svůj věk poměrně velkého psa) s tím, že je hyperaktivní, prudký, divoký a špatně ovladatelný. Odrostlé štěně jsme vypustili na louku. Choval se neurvale, jako hromotluk, který si myslí, že může vše. Neprojevovalo se však agresivně. Byl to pouze nevychovaný rozpustilec. Se mnou byla má 4 letá fenka, kterou si rozpustilec začal testovat. Vrazil do ní a drze se k ní choval. Fenka ho velmi rychle usměrnila do patřičných míst. Dvakrát po něm vyjela a tím mu jasně ukázala, že se k ní musí chovat s respektem. Štěně na ní začalo ukřivděně pošťkávat a už si k ní nic nedovolilo, přestože bylo větší než má fenka. Paní jsem vysvětlil, že má fenka štěněti nic neudělala, pouze mu „po psím“ ukázala, kde jsou hranice slušného chování. A řekl jsem, že přesně to musí udělat i ona. Musí „po psím“ štěněti vysvětlit, co může a co ne. Paní sama viděla, jak štěně na výchovný zákrok mé feny reagovalo a že mu výtečně rozumělo. Byla to dobrá exemplární lekce výchovy 8 měsíčního rozpustilce.

Co a jak vlastně má dospělá fena čuvačimu pubertákovi vysvětlila?

* nejdříve rázně a nevybíravě přerušila činnost štěněte, která se jí nelíbila. Způsob byl tak výrazný, že štěně nemohlo nepochopit, že takto se prostě chovat nemůže (velmi často se stává, že lidé pokárají štěně za nežádoucí chování a štěně si toho ani nevšimne, neuvědomí si, že bylo pokárané. Pak to ale žádná výchova štěněte není, minimálně štěně to jako výchovu vůbec nevnímá, vůbec si neuvědomuje, že dělá něco, co si pán nepřeje)

* dál nedovolila, aby štěně s nežádoucím chováním znovu začalo. Prostě jednou řekla, že takto se k ní puberták chovat nebude, a na tom nekompromisně trvala

Pes nerozumí ani lidskému způsobu uvažování. Buď vůbec nebo ne úplně správně chápe lidské vlastnosti jako třeba velkorysost, slitování, nerozumí přemlouvání a apelům na city. Nemá smysl do psa „hučet“, dovolávat se pochopení, rozumu a podobně. Pes prostě není člověk a lidskému způsobu uvažování nerozumí.

D. Pes nerozumí lidské řeči

Pro to, aby štěně člověku lehce porozumělo, doporučuji používat v počátcích pouze velmi omezený slovník. Chválíme jedním slovem - například „hodný“ nebo „pašák“, zakazujeme nejčastěji slovem „fuj“, štěně přivoláváme slovem „ke mně“, pouštíme ho a dáváme mu volno slovem „volno“. Dále můžeme použít ještě příkaz „sedni“ a „lehni“. S těmito pár slovy si v začátcích úplně vystačíme. Čím více slov, tím složitější je pro štěně pochopit, co po něm chceme. Mnoho slov prostě škodí, protože štěně jim nerozumí.

E. Jak čuvače pubertáka učíme

Příkaz dáváme štěněti jednou, důrazným hlasem. Pokud štěně na příkaz nereaguje, můžeme ho ještě jednou ještě důraznějším hlasem zopakovat. Třetí příkaz již nedáváme. Skloníme se ke štěněti a „ručně“ ho přinutíme, aby splnilo to, co jsme mu přikázali – např. pokud si má sednout, dáme mu ruku na zadek a přitlačíme mu ho k zemi. Když si pod tlakem naší ruky sedne, pochválíme ho, aby pochopilo, jak to vlastně mělo správně být.

Příkaz se snažíme štěněti dávat v momentě, kdy se na nás soustředí. Je zbytečné dávat menšímu štěněti příkaz v momentě, kdy má jiný podnět a předem je jasné, že jiný podnět ho zajímá víc než páníček.

Pokud nějaký příkaz dáme, musí být vždy splněn. Štěně si nesmí zvyknout na to, že příkaz splní, jen když se mu bude chtít. Příkaz je příkaz, a ten se musí splnit vždy. Pokud vidíme, že je složitě vynutit „fyzicky“ splnění příkazu, je lepší ho vůbec nedávat.

Splnění příkazu – ať již dobrovolné nebo námi vynucené – je nutné vždy odměnit – pochvalou, pamlskem.

Připravujeme cíleně a plánovitě dopředu situace, ve kterých dáváme štěněti příkazy. A to především proto, abychom byli připraveni a schopni okamžitě reagovat, pokud by štěně příkaz nechtělo okamžitě vykonat. Je vhodné cvičit se štěnětem v době, kdy má před krmením. Jakýkoli pamlsk je daleko více motivační v situaci, kdy má štěně hlad. A miska se žrádlem může být dobrou závěrečnou odměnou. Štěně si zvykne, že cvičení není pouhopouhá otrava, protože si ho spojí s tím žrádlem, které přijde na konec. A žrádlo je pro štěně vždy velmi silná motivace. Možná se jednou bude štěně na cvičení se žrádlem na konci i těšit.

F. Cvičit psa nelze pořád

Pes musí mít dostatek času na odreagování. Nemůže být stále pod tlakem příkazů. Volno je nutné. Páníček postupně pozorováním chování svého psa zjistí, kolik psychických sil stojí štěně sledovat pánovy příkazy, správně jim porozumět a vykonat je. Čím menší štěně, tím je pro něj únavnější se na cvičení soustředit. Intenzivně proto cvičíme krátce (pouze několik minut) a ne příliš často.

G. Vodítka jako prodloužená ruka páníčka

Když štěně zjistí, že pokud je dostatečně daleko od páníčka, ten není schopen si splnění příkazu vynutit, bývá řešením připnout štěněti dostatečně dlouhou šňůru. Povelů pak dáváme štěněti pouze v momentě, kdy máme štěně díky dlouhé šňůře pod kontrolou a příkaz si můžeme například přitážením na šňůře vynutit.

Obojek a krátké vodítko používáme při výcviku, kdy máme psa vedle nohy. Škubnutí vodítkem v momentě, kdy se nám štěně nechce podřídit, je pro něj jasný impuls, že něco není v pořádku a že by mělo věnovat pozornost tomu, co páníček po něm chce.

H. Umět psa zklidnit

Je dobré umět zklidnit svého psa. Lze to cvičit například tak, že ze hry a blbnutí přejdeme přímo do klidu. Zavoláme psa k sobě, posadíme se s ním nebo si vedle něho lehne a chceme, aby zůstal v klidu. Drbeme ho a hladíme ho.

Pro naprostou většinu čuvačů je příjemné, když je páníček (vůdce smečky) pochválí, pohladí, podrbe, když s ním mají přímý fyzický kontakt. Mají to rádi a těší se na to. A většinou jsou ochotni se rychle zklidnit, aby byli podrbáni.

V některých se však musí toto nejdříve vypěstovat. Třeba i za použití rozumné fyzické síly je posadit nebo položit a ukázat jim, že drbání je prima věc. Většinou na to rychle přijdou.

Z podrbání a pohlazení se tak může stát regulérní odměna za to, že pes poslechl a vykonal, co vykonal měl.

CH. Odměny a tresty jako pozitivní a negativní motivace k výcviku, k žádoucímu chování

Odměny a správné zacházení s nimi jsou velkým tématem při výchově čuvače. On velmi rychle porozumí pravidlu, že když něco udělá správně, bude odměněn. Systém „něco za něco“ funguje při výcviku většinou velmi spolehlivě a lze tak někdy trochu tvrdohlavého čuvačského pubertáka dostat tam, kde bychom ho chtěli mít – třeba přimět ho k tomu, aby si sedl nebo lehl, když mu to páníček přikázal.

Odměnou čuvačích pubertáků bývají většinou pamlsky, starší čuvač je někdy ochoten vykonal požadovanou činnost i za podrbání nebo pohlazení (fakticky je důvodem snaha o udržení dobrého vztahu s vůdcem smečky), pokud na to byl navykán a k tomu veden. Většinou málo u čuvačů funguje motivace na hračku nebo míček.

Škála trestů je poměrně široká. Každý trest má různou váhu. Je třeba dodržovat dvě trochu protichůdné zásady. Jednak musíme být při trestání velmi uvážliví (každý trest narušuje v období psí puberty náš vztah s ním a zase nám ho trochu „vzdálí“), ale zároveň je třeba jednat rychle, protože největší účinek má trest, který následuje okamžitě po nežádoucím chování psa. Trestat psa za něco, co provedl v minulosti – a tou může být i odstup pouhých několika vteřin – prostě za něco, na co se již nesoustředil a co si již nepamatuje, nemá vůbec žádný efekt a je z pohledu psí logiky nesmyslné.

Nejběžnějším trestem je okřiknutí „fuj“. Musíme být důrazní, aby pes tento slovní trest vůbec zaregistroval. Musíme docílit toho, že i okřiknutí „fuj“ přiměje psa k ukončení nežádoucí činnosti. Vyšším stupněm potrestání je důrazné škusnutí vodítkem. Při tom je třeba rozlišovat škusnutí vodítkem a plynulý tah vodítkem – tah vodítka pes za trest nepovažuje, důrazné škusnutí ano.

V případě, že pes po nás skáče nebo chňape (a to bez projevů agresivity), může být trestem i rozumné plácnutí po čumáku nebo po hlavě – toto uvádím s důrazem na slovo „rozumné“.

Dalším stupněm potrestání může být to, že se ke psovi skloním a pevně ho obejmu tak, že musí přestat s nežádoucí činností a pocítit, že jsem schopen ho fyzicky ovládnout a přemoci. Ideální je, pokud ho u toho mohu nadzvednout tak, že ztratí pŕdu pod nohama (nebo alespoň pod předníma nohama).

Kromě těchto trestů můžeme používat i tresty jiného typu. Například – ukáži psovi pamlsk, který mu chci dát, pokud splní to, co po něm chci. Pokud to nesplní, teatrálně mu ukážu, že mu pamlsk nedám, což je určitá forma potrestání. Druhým příkladem může být situace, kdy mám psa u sebe a drbu ho. Ten však není klidný, chňape po mně a podobně. V tom případě ho odmítnu dále drbat a udělám to hodně teatrálně, aby pochopil, že přišel kvůli svému chování, které se mi nelíbilo, o požitek z drbání.

Toto je běžná škála trestů, se kterou by majitel čuvačského pubertáka měl pracovat. Existují i důraznější tresty – důrazné vyškubání, použití stahovacího obojku, zalehnutí, použití elektrického obojku, které však nepatří k těm běžně používaným. Nezkušený chovatel by se měl o podobných trestech poradit se zkušeným kynologem a vůbec nejlépe s někým, kdo má

zkušenosti s výchovou a výcvikem přímo čuvačů. Ve většině případů se ukáže, že problém lze řešit „běžnými metodami“. Občas bývá též problém někde úplně jinde, než si chovatel myslí – většinou ve špatně založeném vztahu čuvače a člověka - a tam pak je nesmyslné se k trestům uchýlovat. Tam je nejdříve potřeba vztah vybudovat.

Bití čuvač nechápe jako trest. Nezná to. Bití je forma projevu lidí, nikoli psů. Ve smečkách vlků nebo divokých psů vůdce smečky nikoho netrestal bitím. Nemá smysl tímto způsobem psa trestat, protože to nevede k odstranění jeho nežádoucího chování. Naopak – je zde velká pravděpodobnost hraničící s jistotou, že čuvač pochopí bití jako ponižování, stane se agresivní a nenávratně se poruší jeho povaha a vztah k člověku.

I. Páníček se musí chovat jako vůdce smečky

Pro bezproblémové soužití s čuvačem je nutné, aby pes co nejdříve poznal hierarchii smečky a začal se podřizovat vůdci smečky.

Velmi zjednodušeně vzato – vůdce smečky se v přírodě stará především o potravu a bezpečí členů smečky. Může být dosti těžké starat se o bezpečí někdy i padesátikilového dospělého čuvače. Situace je však jiná, pokud máme čuvačí štěně. Páníček jako vůdce smečky se musí postarat o bezpečí štěněte a ochránit ho před možným nebezpečím. V úvahu přichází nejčastěji útok většího psa, ale ve městě může jít i o chování lidí, které čuvačí štěně děsí a ono je považuje za útok, nebo o střet s nějakým dopravním prostředkem – auto, moto, kolo. Čuvačí štěně má ve vůdce smečky důvěru, o kterou ale vůdce smečky přichází v případě, že se štěněti něco stane. Štěně se přesvědčí, že pánovi nemůže důvěřovat. Proč by ho pak ale mělo poslouchat? Když mu nemůže důvěřovat. A je třeba mít na paměti, že čuvač většinou dospívá až ve věku 2 let (někdy i později), kdy získá sebevědomí a důvěru sama v sebe.

S druhým atributem „potrava“ je možné dobře pracovat tak, aby čuvačí puberťák pochopil, kdo je vůdcem smečky. Již dříve zmíněnou zásadu „něco za něco“ – v našem případě pamlskek za provedení příkazu a žrádlo po cvičení jako odměna - je možné rozvíjet dále. Je třeba si však uvědomit, že aby něco jako odměna působilo, není možné, aby to bylo trvale dostupné (na rozdíl od vody, která musí být psovi dostupná bez pardonu vždy). Je proto nutné po každém krmení odstranit zbytky žrádla. Co pes sežere v době krmení, to má, zbytek se musí odstranit. Žrádlo není něco, co automaticky „vyroste v misce“ každý den. Pes musí pochopit, že žrádlo obstarává vůdce smečky a na něm závisí, jestli smečka půjde spát hladová, nebo ne.

Při krmení psa můžeme toto jeho přesvědčení posílit i tím, že mu při krmení misku držíme v ruce v přijatelné výšce nad zemí (čím výš, tím je krmení pro psa méně pohodlné a tím více si uvědomuje, od koho krmení závisí), nebo ho krmíme z ruky. Teatrální chování typu – podívej, já ti dávám, tak si toho považuj – pes většinou pochopí.

Je též vhodné (musí se to dělat již od momentu, kdy si štěně přivezeme od chovatele domů) zvyknout štěně na to, že mu pániček smí „sáhnout do misky“ a ono to musí strpět. Vůdce smečky rozhoduje o žrádle, a tudíž může do misky kdykoli sáhnout – to je privilegium vůdce smečky (varuji však před tím, aby toto bylo praktikováno s odrostlým nebo dospělým psem, který k tomu od malička nebyl veden, nebo aby to dělal někdo jiný než vůdce smečky).

Šikovné zacházení se žrádlem má tím větší efekt, čím je pes žravější. Ne všichni psi jsou „závisláci“ na žrádle, tam pak se očekávané efekty (tj. podvolování se vůdci smečky za to, že

obstarává potravu) nedostávají. Pokud se však zadaří, je to takové „malé vítězství zadarmo“. V podstatě s minimálním úsilím a riziky zvládám svého psa.

Z mnoha důvodů je vhodné zvykat psa na to, že musí strpět, když mu páníček dělá něco nepříjemného. Pozor – nemyslím tím v žádném případě týrání psa! Měl by však strpět nebolestivé ale třeba nepříjemné zatahání za packu, za ucho, za ocas, za chlupy, sáhnutí do tlamy, na břicho či na zadek nebo stehna. Jednak tím psa učíme, že vůdce smečky mu může udělat něco nepříjemného (ne však bolestivého!) a on se musí podřídít a strpět to, a jednak ho tím připravujeme na návštěvu lékaře, který ho bude muset někdy prohlédnout, na kontakt s dětmi, které jsou někdy zbrklé, na účast na výstavě a podobně.

Doporučuji též držet se obvyklých pravidel, jako jsou:

- psa nikdy nepřekračuji, trvám na tom, že jsem vůdce smečky a pes, pokud mi leží v cestě, se musí zvednout a odejít mi z cesty. Pes – vůdce smečky – jiného psa, který mu leží v cestě, také překračovat nebude
- psovi nedovolím, aby si sedal na mé místo, do mého křesla, na můj gauč. Pokud chce, může ležet vedle mého křesla nebo gauče na zemi
- nedovolím psovi, aby dával hlavu výš, než jsem já. Stále by se měl na vůdce smečky dívat směrem nahoru a ne ho mít pod sebou
- nepouštím psa prvního do dveří, pěkně si počká, až projde šéf smečky
- z mého chování je patrné, že já jsem ten, kdo rozhoduje. Jeden malý příklad za všechny – pes se přijde podrbat. Podrbu ho, proč ne, když je hodný. Ale já rozhodnu, kdy skončím. Ukážu mu, že já drbu jen tak dlouho, dokud se mně chce, pak to ukončím a dám psovi volno. Nedopustím, abych psa drbal tak dlouho, že on už je z toho otrávený a v průběhu drbání se sebere a odejde.

J. Socializace

Již několikrát jsem zmínil, že čuvač je pes patřící do smečky. Svou smečku má rád, a když dospěje, brání ji. Poměrně výrazně rozlišuje mezi „svým“ a „cizím“. Co je jeho, na to dává pozor a brání si to. Má to v genech.

Pokud má čuvač přicházet do kontaktu i s lidmi či zvířaty, kteří netvoří jeho smečku, je většinou nutné ho na to připravit. Je nutné ho socializovat. Ukázat mu, že existují i cizí lidé mimo smečku, kteří mohou být našimi přáteli, navštěvují nás a není tudíž žádoucí před nimi tvrdě hlídat naši zahradu, že existují i jiní psi, se kterými se setkává na ulici, a není žádoucí, aby každého psa, kterého ve městě na ulici potká, zahnal, což bývá zpravidla jeho cílem.

V době, kdy štěně dokončilo vakcinaci (proti vzteklině a dalším nemocem) – někdy ve věku 3 – 4 měsíců - bychom ho měli seznámit jednak se všemi osobami, které nepatří do smečky, ale které chceme, aby tolerovalo – širší příbuzenstvo, kamarádi a známí. Je vhodné pozvat tyto osoby na návštěvu k nám domů (nejlépe několikrát). Je to doba, kdy štěněti ukážeme, jak se cestuje autobusem nebo vlakem, jak se chodí na procházku, jak se chodí do města. Prostě seznámíme štěně s aktivitami v rozumném rozsahu vzhledem k jeho štěněčím fyzickým možnostem, které bude muset zvládat v dospělosti. Je podstatně jednodušší učít klidu v dopravním prostředku půlroční štěně než dvouletého padesátikilového čuvače.

Pokud máme v rodině děti, seznámíme je se štěnětem. Dětem předem vysvětlíme, že se štěňátku nestrkají prstíčky do očí a nosu. Štěněti zase názorně ukážeme, že malé děti patří do smečky, že je musí strpět a že když ho zatahají za packu nebo chlupy, tak se nic neděje. Buď to strpí, nebo jedinou jeho akceptovatelnou reakcí na takovou situaci je to, že se sebere a odejde pryč.

Odrostlejší štěně, které se navázalo na svou smečku, již rozlišuje mezi „vlastními“ lidmi a „cizími“. Pokud je vztah mezi štěnětem a jeho smečkou normální (bezproblémový), není třeba se obávat ponechat čuvače samotného s „vlastními“ dětmi, které vědí, že prstíček se pejskovi do nosu a očiček nestrká. Čuvači jsou zpravidla bezvadné chůvy a kamarádi předškoláků a školáků. Hlídadí je a dávají na ně pozor.

Opatrný přístup si však vyžaduje situace, kdy naše děti přijdou navštívit jejich kamarádi. Pro odrostlejšího čuvače jsou to „cizí“ děti. Nemusí vždy chápat, že to, co je pro děti hra, není pro „jeho vlastní“ nic nebezpečného. Pes může zcela logicky a správně reagovat na křik party dětí tím, že se vydá bránit „ty své“. Není rozumné nechávat čuvače samotného s takovou partou dětí.

S půlročním štěnětem je vhodné navštěvovat nějaký kynologický klub nebo cvičiště, kde může přijít do kontaktu s ostatními psy a naučí se s nimi vycházet. Doporučuji postupovat opatrně, nejdříve zjistit, jak je vše organizováno, jací psi do klubu docházejí, co se tam dělá a jak se cvičí. Pokud je cvičení se psy rozumně organizováno tak, aby se předem vyloučilo nebezpečí napadení jednoho psa druhým, pak je takový klub ideálním místem pro socializaci čuvačího dorostence a setkávání s ostatními psy.

Na závěr bych chtěl podotknout, že je třeba si předem rozmyslet, kam až chci v socializaci se svým čuvačem zajít. Čuvač je ve své podstatě pes-hlídač. Samozřejmě, že výchovou a trvalým působením lze do určité míry (někdy i do značné míry) pozměnit jeho povahu. Pokud budu čuvačí štěně brát neustále s sebou do společnosti a tam ho intenzivně zvykat na to, že lidé okolo něj jsou všichni kamarádi, pokud k nám domů budou neustále docházet nejrůznější návštěvy a cizí lidé a já ho budu od malička okřikovat, aby na návštěvy neštěkal a podobně, je dosti pravděpodobné, že tyto mnou mu vnucované názory nakonec přijme za své. Potom se ale může stát, že se z čuvače-hlídače stane čuvač-vítač. Nemohu se pak divit, že případnou nezvanou návštěvu bude také vítat místo toho, aby ji pěkně vyprovodil. Ale to není chyba čuvače, to je chyba člověka, který si ho takto vychoval. Proto je nutné si dopředu ujasnit, co vlastně od svého čuvače chci. Chci, aby z něj byl nekompromisní hlídač, nebo chci, aby byl společenský, důvěřoval lidem a úplně se vzdal toho, co mu původně bylo vlastní – tj. hlídat a ochraňovat. Podle toho, co chci, ho budu vychovávat a cvičit.

K. Jízda autem

V dnešní době je používání automobilů nezbytnou součástí našeho života. Náš pes by proto jízdu v autě měl bezproblémově zvládat a u většiny čuvačů to tak i je. Výjimky ale potvrzují pravidlo a pes, který pravidelně pozvrací kufr auta po 5 minutách jízdy, je problém.

Ve většině případů je zvracení psa v autě psychický problém. Pokud se pes autu stojícímu na zahradě vyhýbá, sám není ochoten jít do kufru auta a musíme ho k tomu nutit, pak má s největší pravděpodobností nějakou negativní zkušenost s autem z minulosti a je třeba to řešit. K tomu, aby tato negativní zkušenost s autem vznikla, úplně postačí, když Vám chovatel, od kterého si štěně odvážíte, předá štěně pěkně nakrmené. Sám fakt, že štěně odchází od své mámy a z prostředí, které je mu známé, je pro něj stresující. K tomu plný žaludek a delší cesta v autě – to ve většině případů končí zvracením štěněte po cestě domů.

Nový majitel pochopitelně není nadšený, že ho štěně v autě pozvracelo, čuvač vycítí negativní rozpoložení lidí okolo a psychický problém s autem je tu.

Nezbývá nám, než štěně pomalu přesvědčit, aby na auto jako na negativní stresující faktor zapomnělo. Je nutné mu ukázat, že auto je vlastně prima a že to je sranda. Mělo by si auto spojit s něčím hezkým a příjemným a překonat tak minulou negativní zkušenost. Nejjednodušší je, že štěněti ukážeme, že pokaždé, když do auta přijde, tak ho tam čeká něco příjemného. Třeba – bude tam podrháno, dostane tam pamlsk nebo krmení. Takže necháme auto stát na zahradě, v první fázi vůbec nikam nejezdíme a jen si v kufru auta se štěnětem hrajeme a krmíme ho tam. Po té, co štěněti již evidentně nečiní problém do auta vlézt, můžeme začít trénovat krátké cesty. Zpočátku je nutné, aby cesta uběhla dříve, než se štěněti udělá špatně. Štěně v teatrálně dobré náladě naložíme do auta (je to přece legrace a není čeho se bát) a párkrát s ním projedeme ulici, kde bydlíme, vrátíme se na zahradu a bezprostředně po zastavení auta štěně v kufru pochválíme, dáme mu odměnu či ho nakrmíme za to, jak to pěkně zvládlo. Jízda skončila tím, že štěně dostalo pamlsk nebo krmení, a my doufáme, že si štěně tento pozitivní zážitek s autem zapamatuje a příště se na tu legraci a pamlsky, které se rozdávají v kufru auta, bude těšit.

L. Pozor na klouby a packy

Tento bod nemá sice s vlastní výchovou čuvačího dorostence nic společného, ale je pro budoucí život čuvače velmi důležitý. Mluvíme stále o štěněčím období, období puberty a dospívání čuvače – tj. o období od 4-5 měsíců do přibližně dvou let jeho věku. V těchto měsících roste čuvač ne pouze mentálně, ale i fyzicky. Nabírá na mohutnosti, utváří se jeho kostra, klouby. Během pár měsíců (relativně velmi krátkého času) z malého štěněte vážícího několik kil vyrostle mohutný pes a páníček musí zajistit podmínky k tomu, aby růst a utváření kostry a pohybového aparátu psa proběhlo správně. Je nutné toto nepodcenit (jinak psovi hrozí celoživotní jen velmi těžko řešitelné zdravotní problémy!) a zaměřit se na 2 věci.

První z nich je správná a vyvážená výživa, která zajistí rovnoměrný a ničím zbytečně neurychlený růst. Každému novému majiteli čuvače by měl poskytnout informace o správné výživě chovatel nebo veterinář.

Dále je nutné dbát na to, aby aktivity, které se psem podnikáme (včetně výchovy a výcviku), byly v rovnováze k jeho fyzickým možnostem a nepoškodily vyvíjející se kostru a klouby. Minimálně do věku 1 roku (období, kdy jeho kostra a klouby nemají maximální pevnost a jsou ve vývinu) bychom měli být velmi opatrní při všech činnostech, kdy by si štěně mohlo packy a klouby poranit – pozor při skákání, lezení, chození po schodech, naskakování do kufru auta a vyskakování z kufru auta a podobně. Stačí okamžik, ne zcela přesně zvládnutý doskok a na obrovské problémy v budoucnosti je zaděláno. Doporučuji vážit, zda je vůbec nutné v tomto období s čuvačem skákat, nutit ho nastupovat do kufru auta a vystupovat z něj a podobně.

Taktéž pozor na pády z výšky (štěně není v žádném případě kočka a pružnost jeho kostry se s pružností kostry kočky nedá vůbec srovnávat), třeba i nechtěné přišlápnutí nebo zalehnutí packy a podobně. Prostě – opatrnost s ohledem na končetiny a klouby je v tomto období nezbytná.

Stejně tak je nutné vážit i ostatní zátěž na vyvíjející se klouby. Do věku 1 roku je třeba být velmi opatrný na procházkách se štěnětem. Dospělý zdravý a trénovaný čuvač je většinou příkladný a vášnivý turista, chodí rád a zvládne i velmi dlouhé trasy. To ale v žádném případě neplatí ve štěněčím období čuvače! Příliš dlouhé výlety a přepínání jsou nevhodné a

nebezpečné. Nelze ale přesně říci, co je dlouhý výlet a kolik kilometrů je možné se štěnětem absolvovat. Je to individuální záležitost každého psa – jeden může v tomto období ujít 5 a více kilometrů a pro zdravý vývoj jeho kloubů to nemá žádné důsledky, jinému i podstatně kratší výlet může v tomto období způsobit pro budoucnost zdravotní problém. Úplné vynechání procházek a výletů také není vhodné, protože štěňatům, jejichž pohyb je omezen malým prostorem, se nedostatečným způsobem vyvíjí svalstvo, což je také špatně.

Je nutné spolehnout se na zdravý rozum a zkušenosti s konkrétním štěnětem. Samo štěně nejlépe intuitivně cítí, co zvládne a co ne. Ideální je volný pohyb po zahradě, kde štěně může běhat, a v okamžiku, kdy cítí, že je toho právě dost, si samo lehne a odpočine.

Na procházkách a výletech je třeba postupovat podobně. Výlety plánujeme krátké. Když vidíme, že štěně posedává nebo si lehne, musíme ho nechat dostatečně dlouho odpočinout. V žádném případě ho nenutíme k další chůzi, tím bychom mu mohli způsobit zdravotní problémy pro budoucnost. Pokud se štěně na výletě unaví a odmítá jít dál, je jedinou jistotou, jak mu neublížit, buď tam přespát, nebo zavolat někomu, aby pro Vás přijel autem a oba Vás odvezl domů.

Náprava chování čuvačů pubertáků a dospělých čuvačů

Chování každého psa je od jeho narození formováno prostředím, ve kterém žije. První přibližně dva měsíce je to fena-matka, sourozenci a chovatel a jeho rodina, kdo malé štěňátko učí poznávat svět a chovat se v něm. Již v této době štěně absorbuje řadu pro jeho další život velmi významných podnětů a získává řadu návyků. Po příchodu do nové rodiny tento proces pokračuje (hlavními aktéry výchovy rostoucího štěněte se stávají nový majitel a jeho rodina) a kulminuje s příchodem dospělosti (přibližně okolo 2 let věku psa).

Jednou si mi kdosi postěžoval na svého odrostlého čuvače (zkráceně řečeno - likviduje vše, co se k němu dostane, štěká na všechny) a uzavřel to tím, že jeho čuvač má asi nějakou dementní povahu. Odmítám podobné názory a závěry. Připouštím, že mezi čuvači jsou jedinci živější a pomalejší, dominantnější a submisivnější, sebevědomější a méně sebevědomí, samostatnější a méně samostatní, více opatrní a méně opatrní (a tomu by se měla přizpůsobit práce s nimi). Myslet si však, že se štěně narodilo s dementní povahou, je hloupost. Štěně je štěně – jakýsi nepopsaný list, a je na jeho mámě, chovateli a především pak na jeho novém majiteli a jeho rodině, aby tento list popsali – tj. štěně vychovali. Pes je pak přímým obrazem toho, jak se mu majitel věnuje a jak k němu přistupuje.

Na tomto místě je třeba otevřeně říci, že první písmena na pomyslný nepopsaný list štěněti napíše již jeho máma a chovatel v chovné stanici. Proto by si zájemce o štěně měl předem zjistit, kdo byli jeho rodiče (a prohlédnout si alespoň matku štěněte) a jak bylo se štěnětem u chovatele zacházeno. To jsou totiž základní předpoklady pro to, aby i další proces výchovy štěněte u nového majitele mohl probíhat bez komplikací.

Teoretická pravděpodobnost, že se štěně již s psychickým problémem narodí (nemá v pořádku psychiku od narození) samozřejmě existuje, ale je to opravdu pouze teoretická pravděpodobnost. Za dobu, co se čuvači zabývám, jsem viděl pouze jeden takový případ, kde se pravděpodobně štěně s problémem již narodilo (důraz na slově pravděpodobně).

Velmi často pes – pokud má dostatečný kontakt se svým pánem – přejímá prvky jeho chování. Pokud je pán klidný, pomalý či dokonce líný, může se stát, že pes tyto jeho nešvary „odkouká“. Stejně tak příliš agilní páníček může přenést svou „neposednost“ na psa. Je něco na tom, že jaký pán, takový pes. A určitě to často platí i v případech problematického chování čuvačů. Je-li páníček „nervák“, je dosti pravděpodobné, že stejně se bude chovat i jeho pes.

Ve většině případů však stojí za problémy, které někteří majitelé čuvačů se svými psy mají, nedostatečné anebo vůbec žádné navázání psa na pána, potažmo na smečku. Navázání na smečku a dobrý vztah mezi čuvačem a pánem jsou základem spokojeného fungování celé smečky.

Problémové chování čuvačů je pak důsledkem nevhodného přístupu ze strany majitele k psovi. Pokud majitel psa porušuje zásady popsané v bodech A-L, nelze se pak divit, že jeho soužití s čuvačem je problémové. Náprava bývá možná pouze v případech, že majitel čuvače je ochoten akceptovat fakt, že jeho chování ke psu nebylo správné, a je ochoten své chování vůči němu změnit.

Problémové chování psa může spustit i situace, se kterou majitel čuvače vůbec nepočítá. Většina lidí chodí do zaměstnání, a tak jejich pes tráví velkou část dne doma či na zahradě sám. Není neobvyklé, že štěně na zahradě někdo (například pubertální děti našich sousedů) podráždí nebo vyleká – z vlastní zkušenosti mohu říci, že jeden malý dělobuch odpálený pubertálním výrostkem u plotu úplně stačí na to, abych pak měsíce a roky musel korigovat chování mého psa k cizím dětem, při bouřce nebo při ohňostroji na Silvestra. Problém může způsobit i bouřka, kterou musí malé štěně přečkat někde samo v boudě, když je celá jeho smečka v práci nebo ve škole. A výčet takovýchto pro štěněčí psychiku rizikových situací by mohl pokračovat a byl by dlouhý.

Pokud se problémové chování projevuje u dospívajícího štěněte jako neposlušnost či ignorace (více či méně neagresivní forma), většinou lze úpravou chování majitele ke svému psu ještě vše zachránit. Prostě ho co nejdříve doučím vše, co jsem ho zatím – ať již z jakéhokoli důvodu – nenaučil. Návod jak postupovat je popsán v kapitolách A-L.

Náprava problémového chování dospělého psa, který své „názory“ je již ochoten prosazovat agresí, nebývá jednoduchá. Pouze velmi obecně lze říci, že pak je nutné si vyjasnit, kdo ve smečce zastává vedoucí roli, a může to vést i třeba cestou fyzického souboje se psem o uznání páníčka jako vůdce. Ale opět je to otázka smečky, otázka společného soužití člověka a čuvače. Dle mého názoru je tento problém neřešitelný v případě, že majitel se psem žádnou smečku netvoří, kdy smečka neexistuje.

Vždy je třeba klást důraz na správnou výchovu štěněte, aby k situacím, kdy je nutné korigovat chování dospělého čuvače, nikdy nedocházelo. Úspěch korekčních zásahů je nejistý.